

Hasso von Manteuffel

Memorii de război

traducere

Cora Radulian

editura

Miidecărți

Bragadiru - 2019

Copilăria și tinerețea.....	7
Data și locul nașterii – orașul natal Berlin.....	7
Cum am ajuns cadet – ce mi-a dat Corpul de cadeți.....	9
Primul Război Mondial.....	11
Situată Germaniei	14
Cearta dintre partide	16
În Freikorps – ofițer de cavalerie în armata germană (Reichswehr)	19
Ofițer în perioada interbelică	21
Teoria Panzerwaffe – influența lui Hindenburg și Ludendorff asupra noastră, a tinerilor ofițeri.....	21
Hitler, speranța noastră	25
Istoria militară începând din 1935 și până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial	31
Cum am trăit procesul de dezvoltare a Panzertruppe	31
Participarea la crearea diviziilor de tancuri (Panzertruppe) germane....	34
La Școala de tanchiști II, Berlin-Krampnitz	39
Comandant în campania din vest.....	43
Divizia-fantomă din Franța	43
Campania din Rusia – până la Viazma	45
Moscova-Kiev-Leningrad?.....	52
„Finalul cursei“ către Moscova.....	54
Punctul de cotitură: Iahroma.....	57
Retragere și ger	60
Regrupare în Franța	62
Războiul din Africa.....	65
De ce trebuia păstrat capul de pod din Tunisia.....	65
Contraofensivele germane	67
Cursa spre Tunis.....	69
Misiuni speciale în Africa – Divizia „Manteuffel“	72
Raidul tancurilor lui Rommel spre Tala	75
Divizia Manteuffel în secțiunea nordică	80
Primele mele două întâlniri cu Hitler	85
Primesc conducerea Diviziei 7 Panzer – cum arăta războiul din Rusia în vara lui 1943.....	85
În zona Harkov-ului	88

Lovituri de rachetă – bătălia de pe Niprul mijlociu.....	91
Contralovitura la Jitomir	93
Frunzele de Stejar pentru Manteuffel	96
O decizie cu urmări grave.....	98
În Divizia Panzergrenadier „Großdeutschland“	103
De ce trebuia apărată România –	
din nou la cartierul general al Führerului.....	103
Între Prut și Moldova – „Spadele”.....	107
Lupta în secțiunea de nord a frontului de est	109
Din nou la Rastenburg.....	112
Cum mi s-a părut Hitler după vizitele pe care i le-am făcut... 	117
Prima impresie în vest – situația de la fața locului	117
Bătălia din Ardeni.....	123
Iluziile lui Hitler – scopurile politice ale bătăliei – soluția mare sau mică a ofensivei? – Vom juca sau nu ultimul atu?	123
Debutul bătăliei	135
În diviziile germane	139
Ultimul asalt al Diviziei Panzer-Lehr	145
Obiectivul extrem: ajungerea la Meuse	148
Concluzia bătăliei.....	151
Din vest în est	157
Armata între Weichsel și Elba	157
La vest de Oder	161
Moartea lui Hitler.....	164
După un război pierdut	167
Misiuni politice.....	167
Istoricul Manteuffel	170
Situată Germaniei	172
Pactul de la Varșovia și NATO	173
Concluzie.....	177
Anexa 1 – Divizia 7 Panzer –,,Divizia-Fantomă“	179
Anexa 2 – Divizia Panzergrenadier „Großdeutschland“	194
Anexa 3 – Medaliați cu Crucea Cavalerilor din Divizia 7 Panzer:	214
Anexa 4 – Medaliați cu Crucea Cavalerilor din Divizia Panzergrenadier „Großdeutschland“	216
Postfață	219

Copilăria și tinerețea

DATA ȘI LOCUL NAȘTERII – ORAȘUL NATAL BERLIN

M-am născut la data de 14 ianuarie 1897, fiind al treilea din cei cinci copii ai căpitanului în funcție Eccard von Manteuffel din Potsdam. Tot aici mi-am petrecut și copilăria.

Soldații de la garnizoană, în uniformele lor de pace, colorate, exercitau o atracție extraordinară asupra mea. Mi-a rămas din această perioadă amintirea dimensiunilor maiestuoase ale castelului orașului, reședința regilor Prusiei.

În întinsele parcuri, unde oamenii se salutau reciproc cu solemnitate, am făcut primele plimbări de duminică. Tot acolo îi vedeam și pe ofițerii cu trese late, care le indicau rangul și bone cu protejații lor. Renumitul clopot al bisericii garnizoanei, cu sunete brutale și trepidante, îmi fascina sufletul de copil.

Abia mai târziu am înțeles respectul față de meșteșugul constructorului care a clădit Biserică Sfântul Nicolae – un monument de piatră ridicat în cinstea meseriei sale.

Leg primele prietenii și cunosc primele mele modele de viață. Aici se făcea istoria pruso-germană. Aici a fost întâmpinat cu surle și cu trâmbițe noul secol – XX.

La școală aud primele povești însuflețitoare despre rebeliunea grupului Bondelswarts, în 1903. Îngrozitoarea răscoală a fierarilor (Herrero) și luptele sângheroase ale germanilor în Africa de Sud-Vest, punctul culminant reprezentând lupta de la Waterberg. Moartea lui Hendrik Witboois la Fahlgras în 1905. Excursia cu școala la Sanssouci, unde pe o terasă se afla castelul în stil rococo al „Bătrânului Fritz” din satul Knobelsdorf, a fost unul dintre punctele culminante ale acelei

perioade petrecute la Potsdam, la fel ca marea paradă de ziua Kaiserului, ocazie cu care fluturam stegulețe stând pe marginea străzii.

Cupola rotundă amintea de renumita masă rotundă de pe vremea lui Friedrich cel Mare. Galeria de tablouri inspira teamă și tulburare, pentru că aici totul se oprea pentru privit și pentru liniște, în timp ce noi, băieții, eram năzdrăvani și vroiam să tipăm, să prindem și să batem.

Acest vechi sat pescăresc, care exista de mii de ani și care din secolul al XIV-lea fusese investit cu drept de cetate iar din 1685 era a doua reședință a monarhiei Brandenburg-Prusia, se schimbase când am revenit aici la vîrsta de 21 de ani. Totul fusese între timp dezbrăcat de magia cu totul aparte a locului. Colinele pe care le vedeam – să fi fost oare munții din copilăria mea? și totuși era același. Mitizat în peste zece ani de dor, orașul soldaților și al funcționarilor publici a devenit în realitatea Tânărului locotenent refugiu; singurul loc care avea să rămână frumos până la moarte.

26 de ani mai târziu, când se încheia al Doilea Război Mondial, Potsdamul se schimbase și mai mult. Orașul vechi fusese complet distrus de furtuna de foc declanșată de canistrele de fosfor și de bombardamentele care duraseră doi ani. Castelul orașului era un maldăr de dărâmături. Ceasul din turnul orașului veghea ruinele și un glumeț cu imaginea macabruă oprise marile ace aurite la ora doisprezece și cinci minute. – Era într-adevăr ora doisprezece și cinci minute.

Prietenii îmi spuneau Hasso, frații mei îmi spuneau adesea și Teufelchen¹. Uneori aceste două silabe ale numelui meu de familie (Teufel n.t.) aveau semnificația lor reală. Dar când ești mărunt de statură, trebuie să compensezi lipsa unor dimensiuni impresionante și a forței prin viclenie și agresivitate.

¹ În traducere, drăcușor. (n.t.)

CUM AM AJUNS CADET – CE MI-A DAT CORPUL DE CADEȚI

Manteuffel e o veche familie de soldați. În istoria Germaniei a dat mulți generali, deoarece această stirpe de nobili e cunoscută în Pomerania din anul 1287.

Modelul meu a fost baronul Edwin von Manteuffel, odinioară feldmareșal prusac, aghiotant al Regelui Friedrich Wilhelm al IV-lea și al regelui Wilhelm I. Era în cercul apropiatilor Regelui Prusiei și comanda în 1865 trupele prusace din Schleswig-Holstein. În 1866 a condus o armată în războiul împotriva Austriei și a participat la bătălia decisivă de la Königgrätz.

În războiul franco-german a condus încă o dată o armată. A luptat la Sedan, Metz și Le Mans, iar în 1879 acest feldmareșal prusac a devenit primul guvernator al regiunii Elsaß-Lothringen².

Contactul cu soldații, camarazii tatălui meu, superiorii și subalternii, m-au apropiat de această lume iar la gimnaziul Viktoria din Potsdam unde învățam am întâlnit copii ai căror tați erau ofițeri, la fel ca al meu, care a murit însă din păcate foarte timpuriu.

Și eu voiam să devin ofițer. Vorbind cu mama mea, care era și ea de părere că pentru un viitor ofițer educația primită la Corpul de cadeți ar fi o bună bază de pornire, a fost de acord ca la finalul școlii primare, în 1908, să intru în Corpul de cadeți (Kadettenkorps).

Astfel, în 1908, am plecat la Naumburg, la Kadetten-Vorkorps 9. Din clasa a șasea a început viața mea în Corpul de cadeți. Faptul că am avut norocul să fiu într-o dintre cele mai moderne instituții a avut de asemenea un aport la pregătirea bună pe care am primit-o. Naumburg era un fel de școală militară avangardistă, deoarece fusese construită abia în 1900.

Noi, cadeții, aveam biciclete. Pe râul Saale văsleam în splendide caiace. Cursul de înot făcea parte din pregătire.

Renumitele statuete din domul Sf. Petru și Pavel m-au impresionat în mod deosebit, chiar dacă acasă văzusem multe comori artistice. Acest vechi așezământ episcopal, în plus unul dintre orașele hanseatice pe atunci înfloritoare, era pentru un cadet locul unde putea vedea și era întâmpinat zilnic de istoria germană.

² Alsacia-Lorena (n.t.)

Faptul că eram cel mai mic de statură m-a necăjit la început, până ce camarazii s-au obișnuit cu asta.

Din clasa a noua am venit la Lichterfelde, Berlin, la Școala de cadeți principală. A sosit și anul 1911, iar în Lichterfelde, Berlin, toți cadeții care aveau să facă istorie ca tineri ofițeri în Primul Război Mondial se pregăteau să-și ia rămas bun.

Dar până atunci niciunul dintre noi nu se gândeau la asta. Serviciul la Lichterfelde era mai eficient și mai strict planificat. Am ajuns la Compania 7 și, având 1,42 m înălțime, stăteam în Aripa stângă. Bunul meu prieten Freiherr von König era în Aripa dreaptă și-mi amintesc că puteam trece fără să-l ating pe sub brațul lui întins pe orizontală.

Astfel am primit o uniformă pe măsură. Grija ofițerilor care se ocupau de pregătirea cadeților s-a arătat și prin faptul că din pușca mea Gewehr 98 a fost scoasă o parte din țeavă, pentru că și făcea griji că arma ar putea fi prea grea pentru mine.

Pregătirea era excelentă. Cei din clasa a X-a erau de serviciu și comandanți de companie pentru cadeții din clasa a IX-a până la clasa a opta. Ei au făcut multe pentru noi, cei mai mici. Aici se cultiva, ceea ce cunoaștem în prezent, în limbaj soldățesc, camaraderie. În sensul cel mai bun: disciplină benevolă, nici urmă de supunere oarbă, pentru că asta nu exista printre cadeții care se administrau singuri.

Nu deranja faptul că de fapt șeful companiei era un ofițer de armată. Acești ofițeri aveau mare căutare. Marea majoritate dintre ei fuseseră cadre la rândul lor și știau mereu ce ne apăsa pe noi, bieții.

Educatorii noștri (ofițeri) care, majoritatea, predau de mulți ani la Corpul de cadeți, cunoșteau foarte bine educația tinerilor. Învățam lucruri noi, atât în domeniul științelor exacte, în general, cât și în cel al științelor naturii.

Pe atunci mă interesa în deosebi limba engleză și participam de aceea la un curs de limbă engleză. Franceza nu mă prea interesa, ceea ce m-a făcut să regret mai târziu, deoarece, în timpul celor două războaie și după aceea, am fost adesea pus în situația să ajung să discut cu francezi remarcabili.

Am învățat după programa unui gimnaziu și, în plus, am făcut pregătire premilitară. Ceea ce învățam fără să avem pentru asta un curriculum, era decentă, spiritul camaraderesc, ierarhizarea și subordonarea benevolă și obedientă. Toate acestea erau lucruri de care avea nevoie mai târziu negreșit un Tânăr ofițer – și toți ne doream să fim ofițeri.

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Când a izbucnit Primul Război Mondial și cei de clasa a X-a au plecat, ne-am luat rămas bun de la tinerii noștri camarazi. Eram cu inima alături de cei care repurtaseră primele victorii și simțeam imboldul să plecăm pe front și noi, să fim acolo.

La începerea războiului nu eram apt pentru a pleca pe front, pentru că dezvoltarea mea lăsa încă de dorit. Așa că am mai rămas în Corpul de cadeți și am luat la începutul anului 1916 bacalaureatul.

Evident m-am adresat tatălui meu vitreg și l-am rugat să pună o vorbă bună pentru mine; voiam să plec pe front, iar marea mea dorință era să intru în Regimentul 3 Husari din Zieten (Brandenburghez) ca sublocotenent. Cu sprijinul Kronprinzului, tatăl meu vitreg a reușit să obțină să fiu mutat în acest regiment.

După numai paisprezece zile, am fost avansat la gradul de locotenent ca absolvent de bacalaureat cu uzualul brevet acordat în avans cu doi ani pentru cadeții cu bacalaureat.

Din această acordare a brevetului rezulta un lucru curios: când am fost transferat la regimentul de pe câmpul de luptă (Feld-Regiment), am devenit ofițerul cu cea mai mare vechime în funcție al Escadronului 5.

Astfel neobișnuitul ordin al Cabinetului, care anunța detașarea mea la trupele de pe front, m-a ajutat să ajung în mod curios rapid la gradul de ofițer.

Puțin mai târziu am ajuns pe front în Franța, și anume în Divizia 6 Infanterie (prusacă), care folosea escadronul ca mesageri călare în cadrul Diviziei și o parte din ofițeri și subofițeri pentru misiuni speciale, respectiv misiuni de recunoaștere.

Misiunea noastră era să mergem în recunoaștere și patrulare și să informăm comandamentul diviziei în privința poziției celei mai avansate linii.

Astfel, la asaltul asupra fortului Douaumont, în cadrul bătăliei de la Verdun din 1916, uriașă fortificație de la nord-est de Verdun, care era atacată în mod repetat cu pierderi mari, noi am fost desemnați de cele mai multe ori să aflăm unde este cea mai avansată linie în condițiile în care pozițiile de luptă se schimbau adesea înainte și înapoi. Cea mai mare parte a echipei fusese trimisă acolo cu scopul să ducă minele grele pentru Compania 6 Minenwerfer (Aruncătoarea de Mine).

Din Divizia 6 Infanterie făcea parte, printre altele, Regimentul 24 Infanterie (4 Brandenburgic) (Neuruppin), care avea în rândurile sale nu mai puțin de patru soldați medaliați Pour le mérite, printre care căpitanul Haupt, locotenentul von

Brandis și colonelul von Oven, și Regimentul 64 Infanterie (Brandenburgic 8) (Prenzlau).

În octombrie a început marea bătălie de pe Somme. Noi eram la Bapaume. De șapte zile asupa noastră se abătea un foc de baraj greu. Ne băgam din ce în ce mai adânc în pământ. Atunci au atacat englezii. Fusesem numit Spähtrupp-Führer (comandant de trupă de recunoaștere) (pedestrași) al unui regiment de infanterie și fusesem rănit la coapsa dreaptă de o schijă, în timp ce luptam avansând dintr-un crater de bombă în altul, pe data de 14 octombrie 1916. Această amintire se vede că mi-a rămas, deoarece mai târziu în Rusia ori de câte ori se schimba vremea, rana aceasta veche mă anunța dinainte.

De la postul de prim-ajutor al batalionului am ajuns la spitalul militar din Münster, Westfalia. Din păcate trebuie să mărturisesc că nu am știut să apreciez cum trebuie excelenta primire și îngrijire, pentru că am fugit de acolo fără acte și fără să fiu pe deplin însănătoșit și abia ajuns la unitate, a și sosit anunțul referitor la „evadarea“ mea.

Am acceptat condamnarea la trei zile de arest, fără a mai fi însă nevoit să-mi mai ispășesc pedeapsa. A fost mai degrabă un act simbolic, pentru a le da satisfacție superiorilor mei.

Și în al Doilea Război Mondial am trăit acest fenomen pe când eram comandant militar, anume că soldați care abia reușiseră să iasă din iadul încleștării, trimiteau scrisori disperate către unitatea lor scriind:

„Trimiteți-mi un bilet de tren, scoateți-ne de aici, să venim înapoi la camarazii noștri! Altfel vom fi săltați de aici și trimiși în unități necunoscute, unde nu știm pe nimeni.“

Ei bine, aşa am pătit și eu. Pentru că nu eram complet refăcut, am devenit aide-de-camp la Divizia 6 Infanterie.

Această divizie, care s-a distins de mai multe ori în Primul Război Mondial și a fost menționată în raportul armatei, era alcătuită din locuitori din landul Brandenburg.

Am făcut cu această Divizie războiul pe frontul de vest până la sfârșitul amar al acestuia. Adică, după retragerea pe Linia Siegfried în vara lui 1917 și ultimul atac, din martie 1918, care ne adusese din zona St. Quentin până aproape de Bapaume. – Apoi a început încă o dată retragerea.

Odată cu încetarea focului, divizia noastră, care era cunoscută ca fiind extrem de fiabilă, a primit ordinul să asigure podul din Köln peste Rin și astfel și marșul de retragere al diviziilor armatei terestre.

Respect pentru oameni și cărti

Oamenii escadronului meu au avut o atitudine extraordinară; nu pentru că m-au ales tocmai pe mine reprezentantul consiliului soldaților, eu nefiind decât locotenentul lor. Fiecare soldat știa că ofițerii noștri fuseseră în strânsă legătură cu trupele și că nu au riscat nimic altceva decât ar fi riscat orice soldat.

Războiul se încheiașe, și aveam ocazia să arunc încă o dată o privire retrospectivă și să gândească la tot ce-mi dăduse școala militară pentru a fi pregătit pentru câmpul de luptă.

Corpul de cadeți fusese pentru urmașii ofițerilor armatei germane o excelentă unitate de învățământ pregătitoare și – pornind de la aceasta – formatoare. Acesta este un lucru neîndoelnic pentru oricine privește lucrurile în ansamblu și care, este capabil să judece rațional, fără ură sau idei preconcepute.

Educația a fost categoric aspră și sarcinile acestei instituții erau într-un anumit sens clar adaptată corespunzător meseriei de soldat de viitor.

În orice caz, pregătirea fizică era sănătoasă și mult mai bună decât la școlile civile. Din punct de vedere științific corespundea claselor cu profil real ale unui gimnaziu tradițional. Când instruirea științifică era insuficientă în anumite clase, de vină era corpul profesoral; acesta era alcătuit din domni cu vârste înaintate, care nu înțelegeau întotdeauna tineretul entuziasmat, pentru că acești profesorii foloseau în continuare metode vechi.

S-a dezvoltat un spirit de echipă sănătos și puternic, care era însotit fără îndoială de pericolul unilateralității, dar de care are nevoie orice armată. Ce am fost învățați în orice caz la Corpul de cadeți, era: un puternic sentiment al onoarei, subordonării și calificării în cadrul armatei, exigența față de sine însuși, în primul rând învingerea friciei prin mândrie, sentimentul datoriei, puritate în gândire și acțiune.

Am învățat că, în orice caz, obligațiile erau mai importante decât orice legi ca temei al acțiunilor noastre; dar am învățat și am exersat și o camaraderie de neînfrânt. Această camaraderie față de toți cei din Corp era mai presus decât propriile noastre dorințe.

E de la sine înțeles că în Corpul de cadeți curajul personal era apreciat în mod deosebit; dar acesta izvora mai degrabă din activitatea sportivă multilaterală decât din pregătirea militară efectivă.

Războiul fusese pierdut, iar Tânărul locotenent a pornit-o în direcția Berlin și Potsdam. În decembrie 1918 escadronul meu a plecat călare din Köln prin zona Ruhrului aparent „roșu” până la Brandenburg.

SITUAȚIA GERMANIEI

Nimeni nu ne-a oprit. Purtam încă toate decorațiile și chiar epoletii. Nimeni nu ni i-ar fi putut lua atâta timp cât eram în viață. Dar în adâncul inimii mele și în inimile multor soldați se rupsese ceva. Eram cu toții devastați. Rebeliunea pe față a flotei după neacceptarea în număr mare a obediенței impuse de situație, asociată cu îndemnurile de natură revoluționară, ni se păreau de neconcepțut.

Motivele mai profunde ale rebeliunii îmi erau necunoscute. Ceea ce m-a surprins însă la maximum a fost faptul că tocmai marina se răzvrătise. Aceasta era partea forțelor armate care în timpul războiului, cu excepția misiunilor U-Booturilor – nu au avut de suferit același număr de victime, privaționi și poveri ca trupele terestre care, în urma îndeplinirii neabătute a datoriei, zi de zi, de luni în săr, ajunsese la limita capacitatei umane, dacă nu cumva o și depășise.

Eram de părere că trădătorii și rebelii din cadrul flotei rupseseră coloana vertebrală a apărării naționale, în timp ce armata terestră era, chiar și în noiembrie 1918, strânsă în pumnul comandanților militari.

Așa era în orice caz în Divizia 6 Infanterie prusacă, unde serveam eu. La asta s-a adăugat faptul că la data de 10 noiembrie 1918 Kaiserul Wilhelm II a emigrat în Olanda.

Am auzit mai târziu că contele Ulrich von Brockdorff-Rantzau, primul ambasador al Reichului German în Moscova sovietică, ar fi spus următoarele despre această zi: „În această zi am devenit orfan.“ Sentimentul care m-a cuprins la auzul acestei vești a fost asemănător cu al lui, un amestec de dispreț și rușine.

Pe atunci nu am reușit să înțeleg cum de a putut Comandantul Suprem al armatei și împăratul țării să-și părăsească patria și să ia calea exilului.

Noi, cei de pe front, nu știam nici de sfatul pe care i-l dăduse feldmareșalul von Hindenburg Kaiserului, nici de evenimentele politice accelerate de acasă, petrecute în principal în cercurile conducerii de la Berlin. Toate acestea l-au determinat pe Kaiser să facă acest pas, care a avut urmări grave.

Prin urmare, mi se părea, pur și simplu, incredibil că patronul suprem își părăsea soldații „lui“ curajoși – după cum ne numea de fiecare dată. Mă temeam, nu fără să am dreptate, că situația politică amenință, după câte îmi puteam da eu seama, să degenerizeze într-o totală anarhie. Și asta într-un moment în care armata avea să fie folosită categoric urgent ca factor de ordine sub conducere unitară.

Respect pentru oameni și cărți

Abia când am ajuns cu escadronul meu pe 23 decembrie 1918 în Brandenburg, am aflat prin zvonuri că de fapt Kaiserul renunțase la intenția sa de a-și păstra și apăra tronul chiar și împotriva asaltului revoluției, după aprecierea situației făcută de Hindenburg în dimineața zilei de 9 noiembrie 1918. Nu am putut verifica dacă acest zvon era întemeiat sau nu. Aveam însă încredere în feldmareșal, care devenise pentru noi o figură legendară.

Abia ajunsesem în Brandenburg, când am fost apelat telefonic. La celălalt capăt al firului era, din Rathenow, vechiul meu comandant de escadron. „*Veniți repede cu oamenii dvs. aici, Manteuffel*“, a spus el. „*Aici e totul în ținută de sărbătoare.*“ „Voi veni“, am promis eu, și m-am aruncat puțin mai târziu pe cal și m-am îndreptat spre Rathenow.

Era într-adevăr totul ornamentat. Dar cu steaguri roșii și lozinci. În cazinoul regimentului răsărise la parter consiliul soldaților. La subsol ofițerii aveau bucătăria și sufrageria în fața camerei de zi. Dar nu putea fi vorba de smulgerea epoletelor, de haos sau chiar de o dezarmare, despre care vorbesc în prezent cu înflorituri o multime de scriitori cu imaginație.

Rathenow era o garnizoană mică, iar husarii din Ziethen făceau într-un fel parte din familie. Cei 25.000 de locuitori ai acestui oraș știau la ce să se aștepte de la soldații lor și că aceștia nu s-ar fi făcut vinovați de vreun delict. În cadrul garnizoanei la niciun nivel nu exista ură față de soldați. L-am salutat pe bătrânelul meu comandant de escadron și am luat loc la întâlnirea consiliului soldaților, care a decurs de altfel fără probleme.

Mulți soldați care ajunseseră înapoi în patrie nu au uitat faptul că le datorau recunoștință ofițerilor lor și în primul rând Statului Major care reușise să retragă părți uriașe ale armatei germane în intervalul extrem de scurt, de 14 zile, și să le treacă Rinul, ca să nu devină prizonieri.

Astfel generalul von Seeckt a afirmat după acest război pierdut: „*Auzi pretutindeni că onoarea noastră a fost rănită. Onoarea întregii armate și a corpului ei ofițeresc este puternic înrădăcinată în ani de muncă devotată pe timp de pace și odihnește ca o sămânță pentru vremuri viitoare pe câmpurile de bătălie îngrășate cu sânge ale lumii. În privința onoarei personale este fiecare în ultimă instanță propriul lui judecător. Niciun dușman și nici un acord de pace nu mi-o pot lua. Onoarea noastră este intactă, atâtă timp cât ne facem datoria.*“